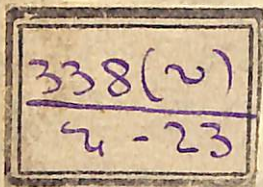

ՀԱԽԱԳԻԾ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳՐԻ

(Առարկայական խմբակների համար)

10.07.2013

21-23
սե

20652

8703-53

Հրատ. № 9089

ՊԵՏՏՐԱՏԻ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱՐԱՆ ՅԵՐԵՎԱՆՈՒՄ
Գրառեպ. № 2787(բ) Տիրամ 1000 Պատ. 1052

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՄ- ՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՆԱԽԱԳԻՄ

ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻԿ

Համաշխարհային տնտեսության ուսումնասիրությունների սույն ծրագիրը սահմանված է մարքսիստական-լենինիստական խմբակների համար: Մենք այն հաշվի չենք առել համեմատաբար պատրաստված ընկերների համար, վորոնք արդեն վորոշ գիտելիքներ են ձեռք բերել քաղաքատնտեսության և տնտեսական քաղաքականության մասին (չեղած տարրական դասագրքերի ծավալով):

Ծրագրի նպատակն է՝ ավելի խոր և պարզ պատկերացում տալ մեր կուսակցիկին համաշխարհային տնտեսության ներկա վիճակի և այն տնտեսական պայմանների մասին, վորոնց մեջ աշխատում է կոմունիստական Ինտերնացիոնալը և ծավալում իր հեղափոխական դեկավարությունը կապիտալի դեմ պայքարի յեղած պրոլետարական մասսաների վրա: Այս բոլոր հարցերը պետք է սերտորեն շաղկապվեն իմպերիալիզմի լենինյան թեորիայի և կոմինաբերնի կոնգրեսների ու ընդլայնված պլինումների կարևորագույն վորոշումների հետ:

Ծրագիրը քսան պարագմունքի համար է հաշվի առնված: Քանի վոր նա բաղկացած է 13 թեմայից,

ապա ավելի պարզ ու ծանոթ թեմաները պետք է անցնել մեկ պարապմունքի ընթացքում: Մրազրի մշակման կուրսը միամյա յն:

Համաշխարհային տնտեսության հարցերի մշակման դժվարությունները գրականության հետ են կապված: Համաշխարհային տնտեսության վերաբերող պոպուլյար գրքերը շատ քիչ են, իսկ պոպուլյար դասագրքեր՝ բոլորովին չկան: Շատ գրքեր և ժուրնալային հոդվածներ, վորոնք կարող են ոգտագործվել, մարքսիստների գրածները չեն և քննադատական վերաբերմունք են պահանջում: Մինչև համապատասխան դասագրքի հրատարակությունը մարքսիստական լեհիստական խմբակների համար իբրև միասնական ձեռնարկ կարող են ծառայել Մոսկվայի Կոմիտեյի Ազիտպրոպ բաժնի առաջագործությունները («Вспомогательные материалы к изучению марксизма»): Այնտեղ վոչ միայն գրականությունն է մատնանշված, այլև հավելվածներում տրված են շոշափված հարցերին վերաբերող հոդվածներ և զանազան գրքերից հանված հատվածներ *):

*) Համաշխարհային տնտեսության դասագիրքը, վորը կազմված է ըստ Մոսկվայի Կոմիտեյի ծրագրի, Պետհրատի միջոցով լույս կտեսնի սույն ուսումնական տարում: Իսկ խմբակներին համար ձեռնարկներ և հրատարակում «Вспомогательные материалы к изучению марксизма» ժուրնալը: Առաջինն արդեն լույս է տեսել ոգոստոս ամսում, իսկ ամբողջ սերիան պատրաստ կլինի մինչև 1929 թվի դեկտեմբերի կեսերը:

I. ԹԵՄԱ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՀԱՍԿԱՑՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Ինչի՞ համար է անհրաժեշտ ուսումնասիրել համաշխարհային տնտեսությունը: Համաշխարհային տնտեսության վիճակը և բանվոր դասակարգի՝ կապիտալիզմի դեմ վարած պայքարի պայմանները:

2. Աշխատանքի միջազգային բաժանումը և նրա բնույթը: Աշխատանքի համաշխարհային բաժանման աշխարհագրական նախադրյալները: Բնական նախադրյալների հարաբերական նշանակությունը աշխատանքի համաշխարհային բաժանման համար: Աշխատանքի հասարակական բաժանումը վորպես միջազգային փոխանակության հիմունք:

3. Առանձին յերկրների տնտեսական կապի դանադան տեսակները - ա) համաշխարհային շուկա և համաշխարհային տնտեսություն բ) կապիտալների համաշխարհային շուկա, գ) ազգայինակության գաղթը: Առանձին յերկրների տնտեսական կապերի աճումը և նրանց քաղաքական բաժանվածությունը:

4. «Համաշխարհային տնտեսություն» հասկացողության բնորոշումը: «Համաշխարհային տնտեսությունը» Մարքսի տնտեսական սիստեմում: Համաշխարհային տնտեսությունը և քաղաքատնտեսությունը: Համաշխարհային տնտեսության պատմական տեղը: Համաշխարհային տնտեսությունը և իմպերիալիզմը:

II ԹԵՄԱ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

1. Համաշխարհային տնտեսության արտադրողական ուժերի աճումը — նոր հայտնաբերումներ, գյուտեր, նոր նյութերի ոգտագործումը: Գիտություն և նրա գործնականի սերտ մերձեցումը:

2. Համաշխարհային ուժային ապարատի վիճակը XX դարի սկզբին: Տվյալներ ածուխի, նավթի և այլ տիպի վառելանյութերի արդյունահանման մասին: Տարբեր ուժաբաշխ ելեմենտների տեսակարար կշիռն աշխարհի վառելանյութային բալանսում:

3. Արդյունահանող և արդյունագործող արդյունաբերությունների աճումը: Յերկտթային հանքանյութի արդյունահանումը: Տվյալներ՝ չուգունի, պողպատի, պղնձի և այլ մետաղների հալման մասին:

4. Գյուղատնտեսության զարգացումը: Հումուսի և սննդամթերքների հայթայթման աճումը: Գյուղատնտեսության և արդյունաբերության զարգացման տեմպերի տարբերությունը: Տվյալներ՝ բամբակի և բրդի համաշխարհային մշակման և ցորենի, շաքարի, կաուչուկի և այլ նյութերի արտադրության մասին:

5. Տրանսպորտի և կապի զարգացումը: Յերկաթուղային և ծովային տրանսպորտի աճումը: Նոր նյութերի ոգտագործությունը և արանսպորտային վառելանյութերի խնայողության մեծացումը, փոխադրական գնների հեծանցումը և բեռների քանակության

աճումը: Կապի ժիջոցների հեռավորի, ծովային հեռագրի, հեռախոսի և աղիոյի զարգացումը:

6. Արտադրողական ուժերի աճման հակասությունները կապիտալիստական հասարակության մեջ: Արտադրության անիշխանությունը, ձգնաժամերը և պատերազմները վորպես արտադրական ուժերի «ղրծ-գոհության բռնկումներ» արտադրական հարաբերությունների դեմ:

III ԹԵՄԱ

ՍԶԱՏ ՄՐՑՄԱՆ՝ ՄԵՆԱՇՆՈՐԶԻ ՓՈԽԱՐԿՎԵԼԸ ՅԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Կապիտալի համակենտրոնացումը և կենտրոնացումը: Ձեռնարկումների ակցիոներական ձևը և նրա տարածման պատճառները: Ակցիոներական ընկերությունները վորպես խոշոր կապիտալի տիրապետության գործիքներ: «Դուստր» և «թոո» ընկերությունների սխեմներ:

2. Կապիտալիստական մենաշնորհների առաջացման պատճառները: Կապիտալիստական մենաշնորհների ձևերը: Տվյալներ՝ կապիտալիստական մենաշնորհների զարգացման մասին: Մենաշնորհային գները և մենաշնորհային վաստակը: Ազատ մրցումը մոնոպոլիստական կապիտալիզմով փոխարինելու նշանակությունը:

3. Բանկերի դերը կապիտալիստական մենաշնորհների զարգացման դարաշրջանում: Բանկային ձեռնարկությունների համակենտրոնացումը: Բանկերի և արդյունաբերական ձեռնարկությունների փոխհարաբերությունները:

4. «Ֆինանսավորման ընկերությունները» ներառեց ելույթ ունենալու իրավունքը Կոնցերնները: Տվյալները կոնցերնների զարգացման մասին:

5. Բանկային և արդյունաբերական կապիտալների միավորումը: Ֆինանսական կապիտալը և ֆինանսական ոլորտը միասին: Ֆինանսական ոլորտի տիրապետության ձևը: Ֆինանսական կապիտալի և պետական ապարատի միաձուլումը:

6. Միջազգային կապերի աճումը և տարբեր չեղելիների կապիտալիստական շահերի հակասությունները: Միջազգային կապիտալիստական մենաշնորհների աճումը: Աշխարհի բաժանումը կապիտալիստական մենաշնորհների միջև և այս փաստից ծնող հաստեղծությունները:

IV ԹԵՄԱ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԸ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ ՀԱԿԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Ապրանքների մասսայական արտադրությունը և վաճառահանման շուկայի ընդլայնման անհրաժեշտությունը: Տարբեր տնտեսական կառուցվածք ունեցող յերկրների փոխանակության գները: Մաքսերի և մաքսատնային տարիքի նշանակությունը ներածուծյան և արտածուծյան կանոնավորման համար: Պրոտեկցիոնիզմ: Մաքսատնային մոնոփոլիաներ (ուսիաներ) և մաքսատնային պատերազմներ:

2. Արտաքին և ներքին շուկաների փոխհարաբերությունը: Կարտելային պահերը և մոնոպոլիաները: Վաճառահանման շուկաների համար մղվող կապի-

տալիստական պայքարի մեթոդները: Վաճառահանմանոր շուկաներ ձեռք բերելու համար կապիտալիստական յերկրների միջև բռնկած պայքարի լարումը:

3. Կապիտալի արտահանությունը: Ի՞նչ նշանակում է կապիտալի եքսպորտը: Կապիտալի արտահանման աղբյուրները: Կապիտալի արտահանման ձևերն ու տեսակները: Կապիտալի արտահանումը և ապրանքների արտահանումը: Տվյալներ կապիտալի արտահանման չափերի մասին ըստ տարբեր յերկրների:

4. Արտասահմանյան ներդրումների հասույթները և նրանց վերառաքումն արտասահման յերկրներ: Կապիտալի արտահանման նշանակությունը — ա) ներածող յերկրի համար, և բ) արտահանող յերկրի համար: Բանկային կոնցերնների պայքարն ազդեցություն չրջանակների լայնացման և կապիտալի հավելման ուղիներին համար: Ֆինանսական կապիտալը վերադա կապիտալիստական պատերազմների շարժիչ գսպանակ:

5. Պայքար արդյունահանման, հումույթի, կապիտալների արտահանման և եժան բանվորական ուժի նոր շուկաներ ձեռք բերելու համար: Գաղութների նըշանակությունը կապիտալիստական յերկրների համար: Կապիտալիստական պետությունների գաղութային քաղաքականությունը: Գաղութներն ու կիսագաղութները և ֆինանսական կապիտալի «ազդեցության չրջանակները»: Աշխարհի բաժանումը մեծ պետությունների միջև և նրա նոր վերաբաժանման պայքարը: Միլիտարիզմը և մարինիզմը վերադա կապիտալիստական պետությունների գաղթողական քաղաքականություն լանսուսափելի ուղիներ:

V ԹԵՄԱ

ԻՄՊԵՐԻԱԼԻԶՄԸ ՅԵՎ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՆՀԱՎԱՍԱՐԱԶԱՓՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Իմպերիալիզմի տնտեսական հիմունքները—
ա) կապիտալիստական միավորութունների կազմու-
թյունը, բ) արդյունաբերական և բանկային կապիտալնե-
րի միաձուլումը, գ) վաճառահանման շուկաների և հու-
մուլթի աղբյուրներ ձեռք բերելու համար մղվող պայ-
քարը, դ) կապիտալի արտահանությունը, ե) աշխար-
հի բաժանումը կապիտալիստական միությունների մի-
ջև, զ) իմպերիալիստական պետությունների միջև աշ-
խարհը վերաբաժանելու նպատակով մղվող պայքարը:

2. Կապիտալիզմի զարգացման անհավասարաչա-
փությունն ու ժեղացումը: Անհավասար զարգացման ո-
րենքը վորպես իմպերիալիստական դարաշրջանի հա-
մաշխարհային տնտեսության անիշխանություն և հա-
կասությունների հետևանք: «Գերիմպերիալիզմի» թե-
որիայի (Կաուցկու) անճշտությունը:

3. Լենինը «անհավասարաչափ զարգացման որեն-
քի» մասին: Տրոցկու սխալն իմպերիալիզմի շրջանի
«անհավասարաչափ զարգացման որենքի» «անպալմա-
նական նշանակությունը» ժխտելու համար: Տրոցկիզմի
քննադատությունը կապիտալիզմի զարգացման անհա-
վասարաչափության հարցում:

VI ԹԵՄԱ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐՍԶՄԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ՆԱԽԱԴՐՅԱԼՆԵՐԸ

1. Անգլիայի և Գերմանիայի մրցակցությունը հա-
մաշխարհային շուկայում: «Գաղութների վորոնումներ
ընթացքում» Գերմանիան դեմ է առնում Անգլիայի
ընդգերմադրությունը: Անգլիայի և Գերմանիայի ռազ-
մածովային մրցակցությունը: Անգլիայի և Գերմանիայի
հակասություններն Աֆրիկայում:

2. Գերմանիայի և Ֆրանսիայի միջև յեղած տըն-
տեսական հակասությունները: Ելզաս-Լոտարինգիայի
հարցն ածուխի և լերկաթի հարց եր: Գերմանիայի և
Ֆրանսիայի ընդհարումներն Աֆրիկայում: Մարոկկոյան
հարցը վորպես համաշխարհային պատերազմի պատ-
ճառներից մեկը:

3. Ռուսաստանի և Գերմանիայի միջև յեղած տըն-
տեսական հակասությունները: Այդ պետությունների
տնտեսական հակասությունների բաղխումը Մերձա-
վոր Արևելքում: Բերլին-Բաղդադ յերկաթուղազիծը և
Ռուսաստանի ընդգերմադրությունն այս նախագծի ի-
րականացմանը: Դարդանելի հարցը և ռուսական հացի
արտահանումն արտասահման:

4. Համաշխարհային պատերազմի անխուսափելի-
ությունը՝ շնորհիվ խոշոր կապիտալիստական պետու-
թյունների միջև ստեղծված անհաղթահարելի հակա-
սությունների: Համաշխարհային պատերազմը վորպես
իմպերիալիստական շրջանի հակասությունների լուծ-
ման միակ միջոց:

VII ԹԵՄԱ

1914—1917 Թ Թ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ
ՏՆՏԵՍՈՒՅՑՈՒՆԸ

1. Ինչի՞ համար ելին կռվում խոշոր կապիտալիստական պետությունները 1914—1918 թ. թ.։ Համաշխարհային տնտեսությունը պատերազմի ժամանակ։

2. Կռվող պետությունների տնտեսության վիճակը։ Արտաքին առևտրի հարաբերությունները Գերմանիայի և չեզոք յերկրների միջև։ Կապիտալիստական յերկրների ժողովրդական տնտեսության «ուղղակիանացումը» պատերազմի ժամանակ։ պետական կապիտալիզմը կռվող յերկրներում։

3. Անտանտայի «տնտեսական ծրագիրը»։ Գերմանիայի ծրագիրը հաղթության դեպքում։ Դաշնակիցների տնտեսական պատերազմը Գերմանիայի դեմ։

3. Ամերիկայի դ՛րը համաշխարհային պատերազմի մեջ։ Դաշնակիցների մատակարարումից ստացված հասույթը։ Ինչի՞ համար Ամերիկան 1917 թ. ապրիլին դուրս յեկավ Գերմանիայի դեմ։

VIII ԹԵՄԱ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ

1. Համաշխարհային պատերազմի ծախքերը։ Ի՞նչ պիտի փոփոխություններ մտցրից համաշխարհային պատերազմը կռվող յերկրների եկոնոմիկայում։

2. Արտադրողական ուժերի քայքայումը համաշխարհային պատերազմի ժամանակ։ Ծանր ինդուստրի-

այի վիճակը։ Գյուղատնտեսության վիճակը։ Արդյունաբերության մյուս ճյուղերի վիճակը։ Կռվող պետությունների քայքայումը։ Պարտապանություն աճումը։

3. Զարգացման անհավասարաչափությունը և համաշխարհային տնտեսական կենտրոնների տեղափոխությունը պատերազմի ժամանակ։ Յեվրոպայի դրությունը համաշխարհային պատերազմի վերջում։

IX ԹԵՄԱ

ԱՄԵՆԱՍՈՒՐ ԶԳՆԱԺԱՍԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ
ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԵՏՈ

1. Հետպատերազմյան կապիտալիզմի առաջին շրջանը։ Հիդափոխական շարժման ուժեղացումը կապիտալիստական բոլոր յերկրներում և «բուրժուազիայի հաճանքը»։

2. Վերսալի խաղաղության պայմանագիրը։ Գերմանիայի կորուստներն ըստ Վերսալի պայմանագրի։ Իմպերիալիստական մյուս խաղաղության պայմանագրերը—Սեն-ժերմենյան խաղաղության դաշնը Ավստրիայի հետ, Տրիանոնյան պայմանագիրը Հունգարիայի հետ և Սևրի դաշնագիրը Տաճկաստանի հետ։ Բալկանիդացիան և Յեվրոպայի անդամահատությունը—ա) նոր պետությունների քանակի ավելացումը, բ) մաքսատնային սահմանների քաղաքացումը, գ) վալյուտաների և տարիքների քանակության ավելացումը։

3. 1920—21 թ. թ. ամենասուր ճգնաժամի պատճառները և առանձնահատկությունները։ Արտադրողական ապարատի կազմալուծումը։ Պրոտեկցիոնիզմի ուժեղացումը։ Վալյուտային խառնաշփոթությունը։ Վարկա-

յին կապերի խզումը: Հետպատերազմյան ճգնաժամի առանձնահատկությունները և նրա կառուցվածքային բնույթը:

4. Դասակարգային պայքարի սրումը: Անգլի-ծովյան աճումը, աշխատավարձի նվազումը, գործադուլների շատացումը, Գերմանիայի բանվոր զասակարգի 1923 թ. պարտութունը վորպես «կապիտալիզմի» ամենասուր ճգնաժամի շերտից դուրս գալու» ըսկիվբ:

X ԹԵՄԱ

ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԻ ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԻ «ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՄԱՆ ՇՐՋԱՆԸ»

1. Բուրժուազիան անցնում է կապիտալիստական տնտեսության վերականգնման աշխատանքին: Այդ անցման քաղաքական նախադրյալները: Արտադրության տարբեր ճյուղերի զարգացման և տարբեր չեղելիքների տնտեսական զարգացման անհավասարաչափությունը:

2. Վերսալի խաղաղության պայմանագրի սնանկությունը: Դաուեսի պլանի հիմունքները: Միացյալ Նահանգների վերադարձը Ֆեվրոպա: Վարկային հարաբերությունների վերականգնումը: Վալսուտաների կայունացումը:

3. «Վերականգնման շրջանի» հակասությունները: գյուղատնտեսության և արդյունաբերության սուր բաժանումը: 1926 թ. գյուղատնտեսական ճգնաժամը: Արդյունաբերական և գյուղատնտեսական արտադրանքների գների հեռացումը միմյանցից: Հետպատերազմյան գյուղատնտեսության առաջընթացքը:

4. Անգլո-ամերիկական ախույանությունը: Միացյալ Նահանգների և Անգլիայի պայքարը վաճառահանման շուկաների շուրջ: Պայքար ֆինանսական շուկայում: Միացյալ Նահանգների և Մեծ Բրիտանիայի պայքարը նավթի և կաուչուկի շուրջ: Անգլո-ամերիկական ծովային ախույանությունը:

5. Միջազնակցային պարտքերը: Պարտքերի կանոնավորումը: Դաշնակցային պարտքերի և ռեպարացիաների կապը:

6. Վաճառահանման և հումուլթի շուկաների շուրջ մղվող պայքարի ուժեղացումը: Արտադրական ապարառատի վոչ լրիվ բեռնվածությունը: Աշխարհի վերաբաժանման համար մղվող պայքարի սրումը:

7. Գաղութների պայքարն իմպերիալիզմի դեմ: Հեղափոխական շարժումը Հնդկաստանում: Մարոկկոյի ապստամբությունը: Չինական հեղափոխությունը:

XI ԹԵՄԱ

ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆԱՑՈՒՄԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ՀԱԿԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Տեխնիկայի և եկոնոմիկայի վիճակը: Նոր հայտնաբերումների և նոր կատարելագործումների ոգտագործումը կապիտալիստական արտադրության մեջ: Արտադրողական ուժերի և արտադրական հարաբերությունների հակասությունների խորացումը համաշխարհային ընդլայնված տնտեսության մեջ:

2. Կապիտալիստական կարևորագույն յերկրների Միացյալ Նահանգների, Անգլիայի, Գերմանիայի, Ֆրանսիայի և Յապոնիայի տնտեսական կացությունը:

3. Կառուցվածքային փոփոխություններ համաշխարհային տնտեսության մեջ: Ուժերի դասավորման փոփոխություններ: Ազգային և միջազգային մոնոպոլիստական միավորությունների աճումը հետպատերազմյան կապիտալիզմի մեջ: Պետկապիտալիստական տնտեսության մեջ:

4. Դառնեսի պլանի վերանայումը: դրա պատճառները և հետևանքները: Յունգի պլանի ընդունումը և նրա նշանակությունը Գերմանիայի համար: Անգլիայի և Ամերիկայի հակասությունների հետագա սրումը:

5. Կապիտալիստական ռացիոնալացումը և նրա հակասությունները — աշխատավարձի շարժումը, զործադրության ավելացումը, գ) թերի շաբաթվան անցնելը և դ) աշխատավարձի պակասումը: Բանվոր դասակարգի կառուցվածքային փոփոխությունները: Պրոլետարիատի դասակարգային պայքարի ուժեղացումը:

6. Կապիտալիստական «կալոնացման» բնութագրությունը: Նրա հակասությունները: Կապիտալիզմի ընդհանուր ճգնաժամը: Նրա զրկումը ման ձևերը: Բուրժուական և սոցիալ-դեմոկրատական տնտեսագետների՝ կապիտալիստական կալոնացման մասին կազմած հայացքների քննադատությունը:

7. Գաղութների և մետրոպոլիաների պայքարի ուժեղացումը: «Դեկոլոնիզացիայի» թեորիան և նրա սխալները:

8. Կապիտալիստական չերկրների և ԽՍՀ Միության պայքարի սրումը: Համաշխարհային նոր պատերազմի անխուսափելիությունը: Վերսեյի համաշխարհային տնտեսության հարածուն թափով ուժեղացող հակասությունների պայթյունը:

XII ԹԵՄԱ

ԽՍՀՄ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՍԻՍՏԵՄՈՒՄ

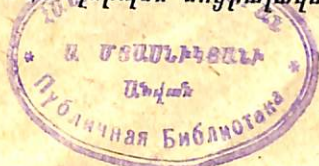
1. Ցարական Ռուսաստանի և ԽՍՀՄ դրությունը համաշխարհային տնտեսության մեջ — ա) ըստ տնտեսական հարստությունների, բ) ըստ գյուղատնտեսական և արդյունաբերական արտադրության, գ) ըստ արտածման և ներածման, դ) ըստ ոտարերկրյա կապիտալների ոգտագործման:

2. Ոտարերկրյա կապիտալը միջհեղափոխական Ռուսաստանում — ա) արդյունաբերության մեջ, բ) հաղորդակցության մեջ, գ) բանկիրում: Պարտքերի հարցը Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո: Արտասահմանից վարկ ստանալու պրոբլեմը:

3. ԽՍՀՄ արտաքին առևտուրը: Արտաքին առևտրի մեղաշնորհը և նրա նշանակությունը ոտարերկրյա կապիտալի «ներխուժումից» ԽՍՀՄ տնտեսական անկախությունը պահպանելու խնդրում: Արտահանության և ներածման անխափեղափոխական և հետհեղափոխական պայքարի համեմատությունը: Համաշխարհային տնտեսության կողմից ԽՍՀՄ «տնտեսության կարգավորման» տրոցիկական հայացքը: այդ հայացքի սխալները:

4. ԽՍՀՄ ինդուստրիացումը և Յեվրոպայի ու Ամերիկայի հետ տնտեսական և տեխնիկական կապ հաստատելու հարցերը: Արտասահմանի տնտեսական կապերի ոգտագործումը ինդուստրիացման նշված տեմպի ապահովման համար:

5. ԽՍՀՄ և կապիտալիստական շրջապատման պայքարի սրումը: ԽՍՀՄ վերսեյի սոցիալական հարա-

քերություններին նոր տիպ համաշխարհային տնտեսութեան մեջ, խորհրդային և կապիտալիստական սիստեմների պայքարը համաշխարհային տնտեսութեան մեջ:

XII ԹԵՄԱ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԴԵՊԻ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԻԱԿ ՊԼԱՆՈՎԻ-ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎԱԾ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Համաշխարհային տնտեսութեան խնդիրները, համաշխարհային արտադրական ուժերի գիշատիչ ռզտագործումը՝ կապիտալիստական պետութիւնների միջև գոյութիւն ունեցող կատաղի պայքարի հետևանքով:

2. Կապիտալիզմի «փտումը»: «Ռանտյե»-ների դաս՝ կարգի աճումը:

3. Կապիտալիստական լերկրների միջև գոյութիւն ունեցող հակասութիւնների աճումը: Ցամաքային, ծովային և ռազմական սպառազինումների աճման կատաղի տեմպը: Սպառազինման աճման հետ կապված անարտադրողական ծախքերի ավելացումը: Համաշխարհային պատերազմները և նրանց ավերածութիւնները համաշխարհային տնտեսութեան մեջ:

4. Իմպերիալիզմն անկարող է լուծել համաշխարհային տնտեսութեան ժամանակակից կազմակերպութեան շրջանակներում գոյութիւն ունեցող հակասութիւնները: Կապիտալիզմի և համաշխարհային տնտեսութեան կրախի անխուսափելիութիւնը: ԽՍՀՄ վորպես աշխարհի բոլոր պետութիւնների ապագա միացման (քաղաքական և տնտեսական) նախատիպար: Խորհրդային սիստեմը վորպես գեպի աշխարհի մեկ և կողմակերպված տնտեսութիւնը տանող համապարհ:

XIII ԹԵՄԱ

ԽՍՀՄ ԱՆՑՄԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

1. Անցման շրջանի անհրաժեշտութիւնը կապիտալիզմի և կոմունիզմի միջև: Այդպիսի անցման նախադրյալներն են՝ պրոլետարական հեղափոխութիւնը և պրոլետարիատի կազմակերպումն իբրև տիրող դասակարգ: Պրոլետարիատի գլխատուրան վորպես կապիտալիստական հասարակութեան հեղափոխական փոխարկումը կոմունիստական հասարակարկի: Հասկացողութիւն սոցիալիզմի և կոմունիզմի մասին: Արտադրութեան արդիւնքների բաշխումը սոցիալիզմի և կոմունիզմի ժամանակ: Յերկու փուլերը: Անհավասարութեան անհրաժեշտութիւնն առաջին փուլում: Աշխատանքի ամբողջ արդիւնքի վրա իրավունք ունենալու լատսայան լոգունգի քննադատութիւնը:

2. Խորհրդային տնտեսութեան ընդհանուր բնութագրութիւնը: Տնտեսական հինգ հանրակազմերը, նրանց բնութագրութիւնը և փոխհարաբերութիւնները: Պետական-սոցիալիստական հատվածի առաջնորդող դերը: Խորհրդային տնտեսութիւնը վորպես անցման շրջանի տնտեսութիւն կապիտալիզմի և սոցիալիզմի միջև:

3. Խորհրդային տնտեսութիւնն ուսումնասիրելու մեթոդոլոգիան: Բաղաքատնտեսութեան մեթոդները և կատեգորիաները մեխանիկորեն խորհրդային տնտեսութեան թեորիայի մեջ փոխադրելու անթույլատրելիութիւնը՝ շնորհիվ վերջինս սպիցիֆիկ առանձնահատկութիւնների: Իբրև պետութիւն կազմակերպված պրոլետարիատի գիտակցական կամքի նշանակութիւնը:

նը խորհրդային տնտեսություն համար: Խորհրդային պետության տնտեսական քաղաքականության ներառումը խորհրդային տնտեսության արտադրական հարաբերությունների շրջանակում:

Խորհրդային տնտեսության զիֆֆերենցիալ և ամբողջական վերլուծումների հարցը՝ շնորհիվ տարբեր յեղանակների առկայության: Վերացական թեորիայի յերկհատվածային (двухсекторный) վերլուծության՝ անբավարարությունը: Դիֆֆերենցիալ վերլուծության՝ իբրև ուսուցիչության նախնական աստիճանի նըշանակությունը: Խորհրդային տնտեսության միասնություն պատճառով անհրաժեշտ է զիֆֆերենցիալ վերլուծությունից անցնել տնտեսության՝ իբրև մի ամբողջի՝ համադրական քննությանը, նրա առանձնահատուկ որենքները դուրս բերել կարողանալու համար: Աբստրակցիայի կիրառումը խորհրդային տնտեսության ուսուցիչության մեջ: Նրա տարբերությունը քաղաքատնտեսական արտադրանքից (անհնար է կառուցել թեկուզ և արստրակտ կերպով, «զուտ խորհրդային տնտեսություն» իտարբերումն զուտ կապիտալիզմից): Խորհրդային տնտեսության թեորիայի հիմնական պրոբլեմները:

4. Ռեզուլյատորի պրոբլեմը խորհրդային տնտեսության մեջ: Խորհրդային տնտեսության միասնականությունը: Աշխատանքային ծախսումների համեմատականությունը վորպես ամեն մի տնտեսության հավասարակշռության պայման: Ինչպիսի ձևերով է յերևան գալիս այս որենքը կապիտալիստական եկոնոմիկայի, կազմակերպված տնտեսության և անցման շրջանի տնտեսության մեջ: Պլանայնությունը և տա-

րերայնությունը խորհրդային տնտեսության մեջ: Պետական տնտեսությունը վորպես պլանայնության հիմունք: Կապիտալիստական եկմենները և մանր հողագործության պարզ ապրանքային հարաբերությունները վորպես տարբերայնության հիմունք: Պլանի և տարիքի փոխադարձաբար իրար մեջ թափանցելը: Պլանային սկզբունքի առաջնորդիչ դերը խորհրդային տնտեսության մեջ: Արժեքի որենքի աստիճանական մահացումը պլանային սկզբունքի ուժեղացման հետեվանքով և նրան զուգընթաց: Կապիտալի՝ մեկ ճյուղից մյուսի մեջ տարբերայնորեն հոսելու յերևույթի բացակայությունը և արտադրության գնի կատեգորիայի անկիրառելիությունը խորհրդային տնտեսության վերաբերմամբ:

5. Հավելյալ արժեքի կատեգորիայի աստիճանական մահացումը խորհրդային տնտեսության մեջ: Վարձու աշխատանքի և հավելյալ արժեքի անհամապատասխանությունը ԽՍՀՄ պետական արդյունաբերության արտադրական հարաբերությունների բնույթին: Պետական արդյունաբերության հավելյալ արդյունքը և նրա բաշխումը: Հավելյալ արժեքի կատեգորիայի առկայությունը պետկապիտալիստական և մասնավոր-կապիտալիստական ձեռնարկությունների մեջ: Բանվորների շահագործման սահմանափակումներն այս ձեռնարկությունների մեջ հետևանք են խորհրդային պետության պրոլետարական բնույթին: Վաստակի կատեգորիայի անկիրառելիությունը պետական արդյունաբերության նկատմամբ և այդ կատեգորիայի սահմանափակումները խորհրդային տնտեսության մյուս յեղանակներով: մեջ: Վաստակի ձևի նշանակությունը խորհրդային տնտե-

սուբյեկտի մեջ: Վաստակի կանոնավորումը խորհրդային տնտեսութեան մեջ, ինպատկացի սոցիալիստական շինարարութեան շահերի: Աշխատավարձի կատեգորիայի սուտիմանական մահացումը խորհրդային տնտեսութեան մեջ: Աշխատավարձը և աշխատանքի արտադրողականութիւնը:

Առևտրական կապիտալի և սոստրական վաստակի կատեգորիաների անկիրառելիութիւնը խորհրդային տնտեսութեան հասարակայնացված հատվածի, ինչպէս նաև այս հատվածի և ուրիշի աշխատանքը չշահագործող մանր ապրանքարտադրողների միջև տեղի ունեցող փոխանակութեան նկատմամբ: մասնավոր առևտրական կապիտալի շահագործողական դերի սահմանափակումը:

խորհրդային վարկի տարրերի զգծերը: Փոխատուական տոկոսի կատեգորիայի (կապիտալիստական իմաստով) անկիրառելիութիւնը խորհրդային տնտեսութեան հասարակայնացված հատվածի վերաբերմամբ:

Հողի ազգայնացումը խորհրդային տնտեսութեան մեջ և բացարձակ ռենտայի վոչնչացումը: Դիֆֆերենցիալ ռենտայի կատեգորիայի անկիրառելիութիւնը և ՍՍՀՄ չքավորական և միջակային տնտեսութիւնների վերաբերմամբ: Կուլակային տնտեսութիւնների դիֆֆերենցիալ ռենտայի հարցը:

6. Վերաբողոքութիւնը խորհրդային տնտեսութեան մեջ: Սոցիալիստական ընդլայնված վերարտադրութիւնը և նրա տարրերութիւնը կապիտալիստական ընդլայնված վերարտադրութիւնից (կապիտալի կուտակումից): Սոցիալիստական կուտակումը խորհրդային տնտեսութեան մեջ: Սոցիալիստական կուտակման

աղբյուրներն ու մեթոդները և նրանց տարբերութիւնը կապիտալիստականներից: Յերկրի ինդուստրիացումը վորպես խորհրդային տնտեսութեան մեջ սոցիալիզմ կառուցելու և քաղաքի ու գյուղի հակադրութիւնները վոչնչացնելու ճանապարհ: Պետական արդունաբերութեան առաջնորդիչ դերը սոցիալիստական շինարարութեան մեջ: Ինդուստրիացման ուղղութիւնն ու տեմպը: Սոցիալիստական ինդուստրիացման լարված տեմպի անհրաժեշտութիւնը:

Գյուղատնտեսութեան սոցիալիստական վերաշինութիւնը: Գյուղացիութեան շերտավորման առանձնահատկութիւնները խորհրդային տնտեսութեան մեջ: Միջակը վորպես հողագործութեան կենտրոնական դեմք: Սոցիալիզմի և կապիտալիզմի պայքարը գյուղում: Դասակարգային պայքարի սրումը ներկա շրջանում: Գյուղացիութեան գյուղատնտեսական արտադրութեան կոլլեկտիվացման ուղիները: Խորհրդային տնտեսութիւնների և կոլտնտեսութիւնների ուժգին շինարարութեան անհրաժեշտութիւնը: Տրոցկիստների և աջ թեքման չերկրի ինդուստրիացման և գյուղատնտեսութեան կոլլեկտիվացման հարցերում կատարած սխալների հշտութիւնն ու արմատները: Մանր գյուղացիական տնտեսութեան կոոպերացումը պետական արդունաբերութեան զիկավարութեամբ՝ վորպես սոցիալիզմի ճանապարհ: Գյուղացիութեան գյուղատնտեսական արտադրութիւնը կոլլեկտիվացման ուղիները: Պրեոբրաժենսկու աշխատանքի կոչված՝ «սոցիալիստական սկզբնական կուտակման» որենքի սխալական բնութիւնը:

խորհրդային տնտեսութեան ճգնաժամի հարցը: Խորհրդային տնտեսութեան անճգնաժամ զարգացման

հնարավորութիւնը: Խորհրդային տնտեսութեան պատ-
մական անհամաչափութիւնները և զրա հետ կապված
տնտեսական դժվարութիւնները: Մեր տնտեսական
դժվարութիւնների ալլ պատճառները — կապիտալիս-
տական ելեմենտների դասակարգային ընդդիմութիւնը,
պլանային ղեկավարութեան բնագավառում գոյութիւն
ունեցող թերութիւններ, արտատնտեսական պատճառ-
ներ (անպտղաբերութիւնը, պատերազմի վտանգը):
Մեր տնտեսական դժվարութիւնների զանազանու-
թիւնը կապիտալիստական ճգնաժամերից և այդ դժ-
վարութիւնների հարթման յեղանակները: Յերկրի ին-
դուստրիացման և գյուղատնտեսութեան հասարակա-
նացման գոյութիւն ունեցող տեմպի պահպանման ան-
հրաժեշտութիւնը վորպես տնտեսական դժվարութիւն-
ների վերացման միջոց: Համաշխարհային տնտեսու-
թեան հետ մեր ունեցած կապերի աճումը, վորը միա-
ժամանակ տանում է դեպի մեր անկախութեան աճու-
մը: Կապիտալիզմի տնհավասարաչափ զարգացման ո-
րէնքը և ԽՍՀՄ-ում սոցիալիզմ կառուցելու հնարավո-
րութիւնը: Սոցիալիստական տարրերի աճումը խոր-
հըրդային եկոնոմիկայի մեջ: ԽՍՀՄ վորպես համաշխար-
հային հեղափոխութեան պատվար:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0204938

28652